

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MƏDƏNİYYƏT VƏ TURİZM
NAZİRLİYİ**

**F. KÖÇƏRLİ ADINA RESPUBLİKA UŞAQ KİTABXANASI
ELMİ-METODİKA ŞÖBƏSİ**

Azərbaycan Kukla Teatrının
yaranmasının 80 illiyi (1931)

Giriş.

Teatrın vətəni qədim Yunanıstandır. Yunan dilində “tamaşa yeri” mənasını verir. Yunanıstanda qədim zamanlarda şərabçılıq tanrısı Dionisin şərəfinə təntənəli bayramlar keçirilirdi. Azad yunanlar şəhər və kəndlərin küçələrində təntənəli gəzintilər təşkil edir, Dionis haqqında əfsanələrdən bütöv səhnələr oynayırdılar. Əvvəllər tamaşalar açıq havada, təpənin ətəyində göstərilirdi. Tamaşaçıları isə yamacda yer tutub oturdular. Təpənin ətəyində yunanca “skena” adlanan çadır qurulurdu. Burada aktyorlar paltarlarını dəyişirdilər. Sonralar çadır əvəzinə kiçik bina tikdilər. Tamaşa vaxtı burada dekorasiyalar asırdılar. Binaanın qarşısında aktyorların və xorun çıxış etməsi üçün meydança – orkestra düzəldirdilər. Beləliklə, e.ə. V əsrdə Yunanıstanda teatr binaları tikməyə başladılar. Qədim yunanlar teatrı çox sevirdi, onu “böyük üçün məktəb” adlandırırdılar. Tamaşalar yarış səciyyəsi daşıyırdı. Aktyorlar tamaşanın məzmununa uyğun maskalar taxırdılar. Parlaq rəngli maskaları ən arxa cərgələrdə belə oturanlar yaxşı görürdülər. Aktyorlar səhnədə hündür görünməkdən ötrü qalın altlığı olan xüsusi ayaqqabılar geyirdilər. Hələ o vaxtlar da qadın rollarını kişilər oynayırdılar. Hər il iki-üç teatr tamaşası göstərilir və hər tamaşa üç gün səhərdən axşamədək davam edirdi. Qədim yunan əfsanələri teatra olduqca zəngin mövzu verirdi. Əfsanələr əsasında tragediyalar adlanan pyeslər yaranırdı. “Tragediya” sözü yunanca “keçilər mahnısı” deməkdir. Tragediyalarda qəhrəmanlar arasında gedən kəskin mübarizə, onların iztirabları, faciəsi, təsvir edilirdi. İlk tragediyaları “faciənin atası” adlandırılan Esxil yazmışdır. Esxillə bir dövrdə yaşamış digər faciə ustası olan Sofokl “Antiqona” tragediyasının müəllifidir.

Gülməli səhnəciklərdən şən və məzəli pyeslər – komediyalar yarandı. “Komediya” yunan sözü olub, “şən sakinlərin mahnısı” mənasını verir. Yunanlar tamaşa günündə sübh tezdən yemək-ichmək götürüb teatra toplaşardılar. Tamaşa qurtardıqda xüsusi komissiya tamaşaçıların rəyini nəzərə alaraq qələbəni ən yaxşı pyes müəllifinə və ən yaxşı aktyorlara verirdi. Onlar çələnglə və qiymətli hədiyyələrlə mükafatlandırılırdılar. Pyes müəllifləri son dərəcə böyük hörmətə malik idilər. Afina teatrında Esxilə və Sofokla heykəl qoymuşdular. Onları “müdrilik dahiləri” adlandırırdılar. Aristofan teatrın rolunu belə qiymətləndirirdi: “Müəllimlər oğlanlara ağıl öyrətdikləri kimi, şairlər də böyükləri tərbiyə edirlər”. Teatr sonralar qədim Romada, Şərq ölkələrində – Çində, Hindistanda, Yaponiyada geniş yayıldı. 1948-ci ildə teatr ictimaiyyəti rəsmi olaraq YUNESKO-nun himayəsi altında Beynəlxalq Teatr İnstitutunda birləşdi.

Dünya teatr xadimləri və təşkilatlarının iştirakı ilə 1961-ci il martın 27-də Vyanada ilk Teatr Konqresi toplanıb. Konqres iştirakçıları belə qərara gəliblər ki, martın 27-də ilk dəfə dünya teatr xadimləri bir araya toplandığına görə həmin gün Beynəlxalq Teatr Günü kimi qeyd olunsun.

Azərbaycanda “Milli teatr” tarixi əsasını Mirzə Fətəli Axundovun 1873-cü ilin martında Bakıda səhnəyə qoyulan “Sərgüzəşti Vəzir Xani Lənkəran” tamaşasından götürüb. Həsən bəy Zərdabinin təşəbbüsü, Nəcəf bəy Vəzirov və Əsgər ağa Goraninin yaxından iştirakı ilə realni məktəbin şagirdlərinin göstərdiyi ilk həvəskar tamaşa Milli Teatrın yaranmasının başlanğıcı olub. Bundan sonra

1875-ci ildə Qubada, 1879-cu ildə Şəkidə, 1882-ci ildə isə Naxçıvanda teatr tamaşaları göstərilib. Qeyd edək ki, hazırda ölkədə 40-a yaxın teatr var ki, bunun da 15-dən çoxu paytaxtda fəaliyyət göstərir. Hazırda ölkəmizdə “Azərbaycan Dövlət Milli Akademik Teatrı”, “Azərbaycan Dövlət Akademik Milli opera və Balet Teatrı”, “S. Vurğun adına Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrı”, “Azərbaycan Dövlət Gənclər Teatrı”, “Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrı”, “Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçıları teatrı”, “Azərbaycan Dövlət Teatrı”, “Bakı Bələdiyyə Teatrı”, “Muğam Teatrı” teatrları fəaliyyət göstərir.

Azərbaycanın milli teatrlarından biri də Abdulla Şaiq adına Kukla teatrıdır. Bu teatrın kökləri orta əsrlərdən çox-çox əvvəllərə gedib çıxır və milli mədəniyyətimizin çox qiymətli sərəvətlərindən sayılır. Şərqi mədəniyyətinin mütəfəkkirləri İbn Əl Əsr, A.Mokovelski, M.Kolankatvatsi, A.Xodzko, Biruni, S.Marr və onlarca bu qəbildən olan alimlər Azərbaycan xalq oyun-tamaşalarından, teatr elementli mərasim şənliklərdən söhbət açanda Kukla teatrı mənşəli və xarakterli səhnəciklərdən də bəhs ediblər. İndiki Kukla teatrının kökləri qədim oyunlardan qaynaqlanmışdır.

Min illər boyu azərbaycanlıların yaşadıkları böyük və möhtəşəm ərazidə Kukla oyunları da geniş yayılıb. El arasında Kukla oyunlarına bəbək, oyuq və ipdə oyuq oyunları da deyilib. Kukla oyunları qədim tarixə malikdir. Bu oyunlar üçün Kukla düzəldənlər “oyuqçular” adlandırılırdı. Kukla oyunlarını üç tipə bölmək olar:

Kilimarası;

Kukla oyunu;

Kölgə oyunu.

Kukla oyun-tamaşalarının eyni kökdən olan bir neçə forması var. Bunlardan ən geniş yayılanı “Bəbək”, “Keçəl pəhləvan”, “Maral oyunu”, “Kilimarası” qədim kukla oyunlarındanıdır. İllər ötdükcə mədəniyyətin hər bir sahəsi kimi kukla teatrı da inkişaf etdi.

Kukla teatrının hal-hazırda yerləşdiyi bina polşalı mülki mühəndis İosif Ploşko tərəfindən inşa edilib, “Fenomen” kinoteatrı kimi istifadəyə verilib (1908-1910). Müxtəlif illərdə bu binada kazino, Satirogit teatrı, Musiqili Komediya teatrı və Kənd Təsərrüfatı nailiyyətləri muzeyi fəaliyyət göstərmişdir. İndiki Abdulla Şaiq adına Azərbaycan Dövlət Kukla teatrının əsasını 1931-ci ildə Molla Ağa Bəbirli qoymuşdur. Bu teatrın ilk tamaşası 1932-ci ildə (“Sirk” adlı tamaşa) göstərilmişdir.

Müxtəlif illərdə (1931- 1941-ci illər), (1946-1950-ci illər) müstəqil teatr kimi, müəyyən dövrlərdə isə Azərbaycan Gənc tamaşaçıları teatrı (1941-1946-cı illər) və Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının nəzdində (1950-ci ildə) fəaliyyət göstərmişdir. Azərbaycan və rus bölmələri var. 1964-ci il aprel ayının 15-də teatra «Dövlət» statusu verilib.1975-ci ildən teatrda böyüklər üçün də tamaşalar göstərilir.

Yarandığı gündən bu günə kimi teatrda yüzlərlə tamaşa hazırlanıb. Teatrın kollektivi müxtəlif illərdə Hindistan, Yəmən, İran İslam Respublikası, Türkiyə, Hollandiya, Moskva, Sankt-Peterburq, Türkmənistan, Gürcüstan, Arxanqelsk, Krasnodar kimi ölkə və şəhərlərdə, eləcə də Respublikamızda keçirilən beynəlxalq teatr festivallarında iştirak etmiş, bir çox festivalların qalibi və laureatı olmuşdur.

Teatrın repertuarında Ü.Hacıbəyovun “Məşədi İbad”, Anarın “Qaravəlli”, H.X.Andersenin “Bülbül”, A.Şaiqin “Tıq-tıq xanım”, “Tülkü həccə gedir”, M.Seyidzadənin “Cırtan”, M.F.Axundovun “Parisi dağıdanlar”, “Xırs quldurbasan”, V.Qaufun “Yalançı şahzadə”, E.Şayyenin “Od oğlan”, R.Əlizadənin “Keçəlin toyu”, Ş.Perronun “Qırmızı papaq”, Min bir gecə nağılları əsasında “Ələddin”, Ə.Səmədlinin “Cik-cik xanım”, K.Ağayevanın “Göyçək Fatma”, Ə.Abbasovun “Şəngülüm, Şüngülüm”, rus bölməsi üçün R.Moskovanın “Keçilər”, R.Pilonun “Qoğal”, A.S.Puşkinin “Qızıl xoruz”, K.Aslanovun “Qızıl almalar” və s. əsərlərə hazırlanmış tamaşaları xüsusilə qeyd etmək olar. Müxtəlif illərdə teatrın yaradıcı kollektivinin onlarla üzvləri Respublikanın fəxri adları və Prezident mükafatlarına layiq görülmüşdür. Bu illər ərzində öz yaradıcı əməyi ilə fərqlənmiş rejissorlardan Tamilla Məhərrəmovə, Namiq Ağayev, Rəhman Əlizadə, Ələkbər Hüseynov, Elşad Rəhimzadə, rəssamlardan Solmaz Haqverdiyeva, Solmaz Musayeva, Lətifə Quluzadə, aktyorlarından Şahmar Hüseynov, Oqtay Dadaşov, Nadir Zamanov, Şəfiqə Axundova, Həsənağa Hüseynov, Rəhman Rəhmanov və s. xüsusi qeyd olunmalıdır.

Hal-hazırda teatrın yaradıcı kollektivinin əksəriyyətini gənclər təşkil edir. Teatrda əsas xalq oyunları, dastanları, nağılları, dünya klassikləri və müasir dramaturgiyamızın üzərində köklənmiş müasir tamaşalar hazırlanır.

Onu da qeyd etmək ki, 2008-ci ildə Müxtəlif sənət düşüncələrini bir araya gətirərək, respublikada fəaliyyət göstərən kukla teatrlarının yaradıcılıq fəaliyyətlərinin təhlil edilməsi, böyüməkdə olan nəslin bədii–estetik zövqünün formalaşması, o cümlədən mütəxəssis rəyinin öyrənilməsi məqsədilə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi ilk dəfə olaraq Bakıda Kukla Teatrları Həftəsi keçirmişdir. Dövlət Kukla Teatrında E.Rəhimzadənin “Nağıllar aləmində”, Gəncə Dövlət Kukla Teatrının kollektivi Ə.Səmədlinin “Artıq tamah baş yarar”, F.Tarverdiyevin “Oğul–Noğul”, Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrının kollektivi A.Şaiqin “Özəl bahar”, A. “Tülkünün uçuşu”, A.Ağazadənin “Tənbəl Əhməd”, eləcə də, Salyan Dövlət Kukla Teatrının kollektivi F.Ağayevin “Cırtan və sehrbaz”, A.Şaiqin “Danışan kukla” tamaşalarını nümayiş etdirmişlər.

II Keçiriləcək tədbirlər.

Qeyd etdiyimiz kimi bu il Abdulla Şaiq adına Kukla teatrının yaranmasının 80-ci il dönümüdür. Bununla əlaqədar olaraq “Azərbaycan Teatrı 2009-2019-cu illərdə” Dövlət Proqramına uyğun olaraq Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Beynəlxalq Kukla Teatrları Assosiasiyası (UNİMA) və TÜRKSÖY-un təşkilatçılığı ilə noyabrın 1-dən 6-a qədər Bakıda Beynəlxalq Kukla Teatrları Festivalı keçiriləcək.

Festival Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin bərpasının 20 illiyinə həsr olunur. Artıq festivalın proqramı məlumdur. Festival çərçivəsində 16 ölkədən 20-dən çox kukla teatrı - A.Şaiq adına Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrı, Qax Dövlət Kukla Teatrı, “Bəbək” Televiziya Teatrı, Böyük Britaniyadan “Kağız kino”, Rumıniyadan “Qonq”, İspaniyadan “Pley Ground”, Türkiyədən “Pəmbə qurbağa”, İordaniyadan “Arab Rey”, Avstriyadan “Fıqur”, Gürcüstandan “Budruqana” və “Multi-pulti dünyası”, Misirdən “Vel ya Vel”, Başqırdıstandan “Qursağ”, İran İslam Respublikasından “Saina”, Litvadan “Lele”, Tatarıstandan “Ekiyat”, Estoniyadan Rauf Avşar Teatrı, Özbəkistandan Xorezm Vilayət Kukla Teatrı, Ukraynadan Poltava Akademik Vilayət Kukla Teatrı, Çuvaşiyadan Çeboksarı Dövlət Kukla Teatrı, Həştərxandan Dövlət Kukla Teatrı, Qazaxıstandan Petropavlovsk Dövlət Kukla Teatrı çıxış edəcək.

Noyabrın 1-də Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrında festivalın açılış mərasimi və media nümayəndələri üçün mətbuat konfransı keçiriləcək. Ayın 2-də Gənc Tamaşaçılar Teatrında “Şərq və Qərbin kukla dünyası: ideya, təşəkkül, texnika” adlı elmi simpozium təşkil ediləcək. Simpoziumda nüfuzlu beynəlxalq teatr təşkilatlarının rəhbərləri - UNİMA-nın baş katibi Jacques Trudeau (Paris), UNİMA-nın vitse-prezidenti Stanislav Dubrava (Çexiya), ASSİTEJ-in prezidenti İvetta Hardi (Cənubi Afrika), Teatr Tənqidçiləri Beynəlxalq Assosiasiyasının baş katibi Mişel Vais (Kanada), BTİ-nin Yaxın Şərq Ölkələri üzrə koordinatoru İbrahim Assiri (Səudiyyə Ərəbistanı), Fuceyra Beynəlxalq Monodram Festivalının direktoru Məhəmməd Saif Əl Alkham (BƏƏ), İliya Universitetinin rektoru Levan Xetaquri (Gürcüstan) iştirak edəcək.

Bir çox kitabxanalar öz iş proseslərində teatrların köməyindən istifadə edir. Eyni zamanda F.Köçərli adına Respublika Uşaq kitabxanası da Abdulla Şaiq adına Kukla teatrı ilə əməkdaşlıq edir. Belə ki, kitabxanamız tərəfindən keçirilən bir çox tədbirlərdə Kukla teatrının əməkdaşları yaxından iştirak edir, öz tamaşaları ilə oxucularımızı sevindirirlər.

“Abdulla Şaiq adına Kukla teatrı”nın yaranmasının il dönümü münasibətilə kitabxanalarda 2011-ci ilin bir həftəsinin “Kukla teatrı həftəsi” elan olunması yaxşı olar. Bu münasibətlə kitabxanada silsilə tədbirlərin təşkil olunması az yaşlı oxucularda maraq doğurar. Bu həftə boyunca kitabxanada teatr guşəsi hazırlanır. Bu guşədə teatrda səhnələşdirilən tamaşaların əsas qəhrəmanlarının kuklaları ilə yanaşı, milli teatrın tarixini əks etdirən kitab, qəzet və jurnallar sərgilənir. Bununla yanaşı teatrın aktyorlarının fotoları, onlar haqqında ədəbiyyat sərgilənir.

Kitabxanalarda azyaşlı uşaqlar üçün kiçik həcmli nağılların səhnələşdirilməsi də mümkündür. Bu zaman bağça yaşlı uşaqlar üçün qısa sujet xətti olan nağıllar seçilməlidir ki, onlar üçün yorucu olmasın.

Uşaqlarda Kukla teatrına qarşı həvəs yaratmaq məqsədilə teatrın aktyorları ilə kitabxanalar arasında əməkdaşlıq həyata keçirmək olar. Müəyyən bir tamaşa seçmək oxucu və teatr işçilərinin birgə fəaliyyəti nəticəsində onu səhnələşdirmək olar. Belə ki, kuklaların hərəkətə gətirilməsinin professionallar tərəfindən həyata keçirilməsi daha məqsədəuyğun olar. Səsləndirmə isə oxucularımız tərəfindən həyata keçirilsə daha maraqlı olar.

Bununla yanaşı kitabxanaçılar kukla teatrının aktyorları ilə məktəblərə gedərək şagirdləri Abdulla Şaiq adına Kukla teatrının tarixi və fəaliyyəti haqqında məlumatlandırma bilərlər. Həmçinin şagirdləri teatr haqqında olan ədəbiyyatla tanış etmək də olar.

Kukla teatrının saytı fəaliyyət göstərməkdədir. Kitabxanaçılar uşaqlara həmin sayt haqqında da məlumat verə bilərlər. (www.kuklateatri.com) Saytda teatrın tarixi, fəaliyyəti, aktyor, aktrisalari haqqında məlumatlar yer almışdır. Saytın tərtibatı olduqca gözəldir. Saytda teatrın əməkdaşları haqqında geniş məlumat da yer almışdır. Burada “teatrın tarixi” menyusunda teatrın tanınmış mərhum aktyor və aktrisalari haqqında da məlumat yerləşdirilmişdir. (*Ələkbər Hüseynov əməkdar artist (1961-2007), Həsənağa Hüseynov əməkdar artist (1951-2002), Əlibala Ələsgərov aktyor (1954-2009), Şahmar Hüseynov aktyor (1939-1988), Raisa Sabitova aktrisa (1946-2006), Oqtay Dadaşov əməkdar artist (1939-1999), Solmaz Haqverdiyeva Baş rəssam (1941-2000), Şəfiqə Axundova əməkdar artist (1939-2004), Rəhman Quliyev Əməkdar mədəniyyət işçisi (1956-2010), Əlibala Mürvətov aktyor (1935-2010)*)

Kitabxanada teatrın dünyasını dəyişmiş aktyoru Ələkbər Hüseynova həsr edilmiş xatirə gecəsi də təşkil etmək olar. Gecəyə aktyorun dostları, iş yoldaşları, tamaşaçılar, oxucular dəvət olunur. Tədbir kitabxana direktoru tərəfindən açıq elan edilir. Daha sonra Abdulla Şaiq adına Kukla teatrının rəhbərliyinə, aktyorun iş yoldaşlarına söz verilir. Tədbirin planını sizə təqdim edirik:

1. Giriş hissə. Tədbir kitabxana direktoru tərəfindən açıq elan olunur.
2. Aktyorun sənət dostlarının çıxışları dinlənilir.
3. Ələkbər Hüseynovun həyat fəaliyyəti və onun ifa etdiyi rollar haqqında oxucuların, tamaşaçıların çıxışları dinlənilir.
4. Ələkbər Hüseynovun ifa etdiyi tamaşalardan biri nümayiş etdirilir.
5. Ələkbər Hüseynovun ifa etdiyi rollardan şəkillərin foto bülletenlərini təşkil etmək.
6. Tədbirin yekunu. Kitabxana direktoru qonaqlara və tədbir iştirakçılara təşəkkürünü bildirərək tədbiri bağlı elan edir.

Kitabxanaçının rəhbərliyi ilə oxucuların Kukla teatrına ekskursiyasını təşkil etmək olar. Kukla teatrının fəaliyyəti ilə bağlı oxucuların məlumatlandırılması isə teatrın əməkdaşlarından biri tərəfindən həyata keçirilsə daha yaxşı olar. Şübhəsiz ki, teatrın pərdə arxası iş fəaliyyəti oxucularda maraq doğurur. Bu zaman uşaqlar iş prosesi ilə yaxından tanış olmaqla yanaşı, aktyorlarla, tamaşalarda istifadə olunan kuklalarla, hətta onların hazırlanması qaydası ilə tanış olurlar.

Ekskursiyaları təkcə Abdulla Şaiq adına Kukla teatrına deyil, respublikanın müxtəlif regionlarındakı kukla teatrlarına da təşkil etmək olar. (*Gəncə Dövlət Kukla Teatrı, Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrı, Qax Dövlət Kukla Teatrı, Salyan Dövlət Kukla Teatrı*)

Oxucularımızın sevimli tədbirlərindən biri də viktorinalardır. Uşaqlar arasında belə oyunların keçirilməsi sonda qaliblərin mükafatlandırılması, uşaqların oxumaq, öyrənmək həvəsini daha da artırır. Bu məqsədlə hazırladığımız viktorinanı sizə təqdim edirik. Kitabxanaçı tərəfində suallar hazırlanır. Bu oyunda kuklalardan istifadə olunur. Suallar kiçik kağızlara yazılıb bükülür, zərflərə qoyularaq, kuklaların boynundan asılır. Oyunun iştirakçıları xoşlarına gələn kuklanı seçir. Kitabxanaçı həmin kuklanın boynundan asılmış sualı səsləndirir. Suala cavab tapan uşağa seçdiyi kukla və kitab hədiyyə olunur. Viktorinanın sualları bunlardır:

1. “Teatr” sözü harada yaranıb və mənası nədir?
☺ “Teatr” sözü Yunanıstanda meydana gəlmişdir və mənası “tamaşa yeri” deməkdir.
2. Milli teatrın əsası neçənci ildə qoyulub?
☺ 1873
2. Azərbaycanda teatrın banisi kimdir?
☺ Fətəli Axundov
4. “Komediya” sözünün mənası nədir?
☺ “şən nəğmə”
5. “Tragediya” sözünün mənası nədir?
☺ “Keçi nəğməsi”
6. Abdulla Şaiq adına Kukla teatrı nə vaxt yaranıb?
☺ 1931
7. Abdulla Şaiq adına Kukla teatrının hansı aktyorlarını tanıyırsınız?
☺ Həsənağa Hüseynov, Əlibala Ələsgərov, Şahmar Hüseynov, Raisa Sabitova və s.
8. Bu il Abdulla Şaiq adına Kukla teatrının yaranmasının neçənci il dönümü qeyd olunur?
☺ 80 illik
9. Kukla teatrının hal-hazırda yerləşdiyi bina kim tərəfindən inşa edilib?
☺ Kukla teatrının hal-hazırda yerləşdiyi bina polşalı mülki mühəndis İosif Ploşko tərəfindən inşa edilib
10. İlk tragediyaları kim yaratmışdır?
☺ İlk tragediyaları “faciənin atası” adlandırılan Esxil yazmışdır.

Kitabxanada kukla teatrının tamaşalarının nümayişini də təşkil etmək olar. Belə ki, kitabxananın təşkil etdiyi teatr həftəsində həftə boyunca gündə bir tamaşa uşaqlar üçün nümayiş etdirilir. Yaxşı olar ki, tamaşa kiçik oxucularımızın köməyi ilə səhnələşdirilsin. Bu işə azyaşlıların cəlb edilməsi onları həvəsləndirər. Belə ki, tamaşanın rolları uşaqlarla kuklalar arasında bölüşdürülür. Əsas qəhrəmanların rolları uşaqlara verilir. Digər qəhrəmanlar isə kuklaların köməyi ilə canlandırılır. Bu uşaqlarda teatra həvəs yaradar. Bilirik ki, tamaşalar hansısa əsərin əsasında səhnələşdirilir. Bu da uşaqları həmin əsəri tapıb oxumağa sövq edir.

Kitabxanada uşaqlar arasında kiçik həcmli hekayə, nağıl, pyes müsabiqəsi də keçirmək olar. Müsabiqədə qalib gələn kiçik əsər teatr tərəfindən səhnələşdirilsə daha yaxşı olar. Vaxtaşırı belə müsabiqələrin təşkil olunması uşaqlarda həm kitabxanaya həm də teatr sənətinə həvəs yaradar. Bundan əlavə istedadlı uşaqların da istedadı aşkarlanaraq, onun yazıçılıq istiqamətində inkişafına kitabxana tərəfindən dəstək verilmiş olar.

Kitabxanada “Ən çox sevdiyim tamaşa qəhrəmanı” adı altında daha bir müsabiqə təşkil etmək olar ki, bu zaman oxuculara sevimli qəhəmanlarının kuklasını düzəltmək həvalə olunur. Qaliblər kitabla və Kukla teatrına biletlə mükafatlandırılırsa daha yaxşı olar.

Onu da qeyd edək ki, bir çox xalq nağılları Abdulla Şaiq adına Kukla teatrı tərəfində səhnələşdirilmişdir. Bu da həm oxucuları kitabxanaya cəlb edir, həm də teatrın tamaşaçılarını artırır. Belə ki teatrda “Göyçək Fatma”, “Cik-Cik xanım”, “Məlik Məmməd”, “Cırtan”, “Şəngülüm, Şüngülüm”, “Zıncırovlu pişik”, “Xeyir və şər”, “Göy saqqal”, “Ağ və qara”, “Quşcuğaz” nağılları səhnələşdirilmişdir. Tezliklə “Balaca şəhzadə”, “Müsyö Jordan və dərvişi Məstəli şah” əsərlərinin səhnələşdirilməsi nəzərdə tutulur.

Maraqlı olar ki, bir neçə gün boyunca oxuculara müxtəlif nağıl qəhrəmanlarının geyimində olan cavan kadrlar xidmət etsin. Bu xüsusən də az yaşlı oxucular üçün maraqlı olar.

Kukla teatrı ilə kitabxanalar öz işlərini müştərək qursalar bu hər iki tərəf üçün daha yaxşı olar. Bunun üçün teatr işçiləri tamaşaya qoyulacaq hər hansı əsəri seçərkən yaxşı olar ki, kitabxana işçiləri ilə məsləhətləşsinsinlər. Belə ki, kitabxanaçılar hansı əsərin oxucular tərəfindən rəğbətlə qarşılandığını daha yaxşı bilirlər. Teatr da öz növbəsində tamaşaçıda maraq yaradan əsəri səhnələşdirməlidir. Bu da tamaşaçılarda tamaşasına baxdıqları əsərə qarşı maraq yaradır. Onları həmin kitabı oxumağa sövq edir. Biz kitabxanaçılar teatr işçilərinə aşağıdakı əsərləri kiçik yaşlı oxucular üçün səhnələşdirməyi məsləhət görürük: “Qarışqa və böcək”, “Dənizçi və xərçəng”, “Uzunqulaq və şir”, “Tülkü və hacıleylək”, “Siçan və pişik”, “Qarğa və tülkü”, “Bataqlıq qurbağaları”, “Ovçu və çöl xoruzu”, “Qartal, qarğa və çoban” və s. Həmin nağıllardan biri əsasında hazırlanmış səhərciyi sizə təqdim edirik. Yaxşı olar ki bu səhərciyin səhnələşdirilməsində teatrın aktyorları ilə yanaşı oxucular da iştirak etsinsinlər. “Siçan” nağılının əsasında hazırlanmış səhərciyi sizə təqdim edirik:

I Aparıcı: Biri var idi, biri yox idi, kənddə bir siçan var idi. Hər qış min-bir əziyyətlə özünə qış azuqəsi toplayırdı. O, şəhərdə yaşayan bir siçanla dost olmuşdu. Günlərin bir günü siçan şəhərli dostunu kəndə qonaq çağırırdı. Onu yağlı günəbaxan tumlarına və sarı buğdaya qonaq etdi. Öz yaşayışından danışdı. Dostunun süfrəsindən razı qalan şəhərli siçan dedi:

Şəhərli siçan: Mən də səni şəhərə dəvət edirəm. Şəhər həyatı kənddəkindən daha rahatdır. Biz orda yeməyimizi heç bir zəhmət çəkmədən əldə edirik. Süfrələrdən qalan qırıqların ləzzəti ayrıdır.

II Aparıcı: Şəhərli dostunu dinləyən kənd siçanı bu təklifi çox bəyəndi. Ona qoşulub şəhərdə yaşamaq qərarına gəldi. Şəhərli siçan varlı və

pinti bir adamın evində yaşayırdı. Ev sahibindən gizlin süfrədə qalan artıqları yeməklə gün keçirirdi. Kənd siçanı bir müddət dostunun yanında qaldı. Onunla birlikdə ləzzətli şəhər yeməklərindən doyunca yedi.

II Aparıcı: Şəhər həyatının bir pis cəhəti var idi. Yemək əldə etmək üçün evdə yaşayanlardan gizlənmək lazım gəlirdi. Sakinlərin gözüne görünmək məhv olmağa bərabər idi. Həyatının hər zaman təhlükədə olduğunu hiss edən kənd siçanı bir gün şəhərli dostuna dedi:

Kənd siçanı: Dostum, məni qonaq etdiyinə görə çox sağ ol. Daha öz yurd-yuvama qayıtmaq istəyirəm.

I Aparıcı: Kənd siçanı yemək xatirinə həyatını təhlükəyə atmaq istəmədi. Şəhərli dostundan ayrılıb kəndə qayıtdı və rahat həyatına davam etdi.

Kənd siçanı: Doğru deyiblər ki, az aşım-ağrımaz başım.

Kitabxanada tamaşa-müzakirənin təşkil olunması oxucularımızın marağına səbəb olar. Tədbirin keçirilməsinə 1-2 həftə qalmış elan yazılmalı, dəvətnamələr çap edilib paylanmalıdır. Görüşün keçiriləcəyi otaqda teatr tarixinə dair kitablardan, dövrü nəşrlərdən, kukla, foto və şəkillərdən ibarət sərgi təşkil olunmalıdır. Tədbir üçün ayrıca proqram tərtib olunur. Tədbirdən əvvəl oxucuların bir teatr tamaşasına baxışını təşkil etmək olar. Sonra həmin tamaşanın müzakirəsini keçirmək mümkündür. orada konfransın adı, giriş sözü ilə çıxış edən şəxs və digər çıxış edənlərin adı, tədbirin keçiriləcəyi məkan və zaman qeyd olunur. Görüşdə teatrın rejissor, rəssam, aktyorlarının çıxışları dinlənilir. Onlar uşaqların uşaqların teatr sənətinə diqqətinin önəmli olduğunu qeyd edirlər. Onların çıxışlarından sonra oxucular onları maraqlandıran sualları teatr işçilərinə ünvanlayır. Bütün çıxışların mətni və tədbirin proqramı tədbirin keçirildiyi kitabxanada saxlanılır. Tədbirlərin daha da maraqlı keçməsi üçün video lentlərdən də istifadə etmək olar. Belə ki, tamaşalardan ibarət video çarx hazırlanır. Tədbir zamanı ekranda nümayiş etdirilir. Tədbirin planını sizə təqdim edirik:

7. Giriş hissə. Tədbir kitabxana direktoru tərəfindən açıq elan olunur.

8. Teatrın tarixi və fəaliyyəti haqqında teatrın nümayəndələrinin çıxışları dinlənilir.

9. Teatrın fəaliyyəti və onun tamaşaya qoyduğu əsərlər haqqında oxucuların çıxışları.

10. Oxucuların sevimli tamaşalarından birinin nümayişi.

11. Tədbirin yekunu. Bu zaman kitabxana direktoru qonaqlara və tədbir iştirakçılarna təşəkkürünü bildirərək tədbiri bağlı elan edir.

Ədəbi bədii gecə oxucularımızın ən çox sevdiyi tədbirlərdən biridir. Kukla teatrının yaranmasının 80-ci il dönümü münasibətilə hazırladığımız ədəbi bədii gecənin ssenarisini sizə təqdim edirik.

I Aparıcı: Salam dostlar, hamınızı Abdulla Şaiq adına Kukla teatrının yaranmasının 80 illik il dönümündə xoş gördük.

II Aparıcı: Dostlar Bildiyimiz kimi Abdulla Şaiq adına Kukla teatrının əsası 1931-ci ildə qoyulmuşdur. Bu illər ərzində Abdulla Şaiq adına

- Kukla teatrı nə qədər çətin yollardan keçmişdir.
- I Aparıcı: Teatr yarandığı gündən bizi bir-birindən maraqlı tamaşalarla sevindirir. Yarandığı gündən teatr “Göyçək Fatma”, “Cik-Cik xanım”, “Məlik Məmməd”, “Cırtan”, “Şəngülüm, Şüngülüm”, “Zıncırovlu pişik”, “Xeyir və şər”, “O olmasın, bu olsun”, “Göy saqqal”, “Ağ və qara”, “Quşcuğaz” nağılları səhnələşdirilmişdir. Tezliklə “Balaca şəhzadə”, “Müsyö Jordan və dərvişi Məstəli şah” tamaşalarıyla tamaşaçıların görüşünə gəlmişdir.
- II Aparıcı: Bilirik ki, kukla teatrının inkişafında bir çox aktyorun böyük rolu var. Hansı ki, sizin sevimli qəhrəmanlarınızı canlandırırlar. Sizin görüşünüzdə məhz həmin insanlardan birini dəvət etmişik. *(Səhnəyə Rəhman Rəhmanov əlində uşaqların sevimli tamaşa qəhrəmanlarından birinin kuklası ilə daxil olur.)*
- I Aparıcı: Xoş gəlmisiniz Rəhman müəllim. Siz bizim balaca dostlarımızı öz gəlişinizlə sevindirdiniz. *(Rəhman Rəhmanov aparıcıları qonaqları salamlayır, öz ürək sözlərini deyir.)*
- II Aparıcı: Rəhman müəllim, həmişə siz uşaqları sevindirirsiniz. Bu dəfə isə siz əyləşəcəksiniz, bizim dostlarımız sizin üçün bir-birindən maraqlı səhnəciklər göstərəcək. *(Qonaq əyləşir.)*
- I Aparıcı: Uşaqlar, yəqin ki, hamınızın sevdiyi tamaşa, hətta sevimli qəhrəman belə var. Nə deyirsiniz? Bəlkə sevimli qəhrəmanlarımızı səhnəyə dəvət edək. *(Cik-cik xanım, Tik-tik xanım səhnəyə daxil olur. Onların başı mübahisəyə elə daxil olub ki, aparıcılara məhəl belə qoymurlar.)*
- Tik-tik xanım: Mən öz fikrimdən dönən deyiləm. Uşaqların ən çox sevdiyi nağıl qəhrəmanı da mənəm, teatr qəhrəmanı da.
- Cik-cik xanım: Yox əzizim, sən səhv edirsən. Uşaqlar məni daha çox sevir.
- Tik-tik xanım: Gəl, insafla danışaq. Özün bir bax, boy məndə, buxun məndə, gözəllik məndə. *(Tik-tik xanım oxumağa başlayır.)*
Ah gözələm, mən vah gözələm mən
Tık, tık, tık, tık.
- Cik-cik xanım: Ola bilər ki, sən qəşəngsən ama mən də ağıllıyam. İndiki dövrdə ağıl daha vacibdir. Amma sən acızsən. Suya düşəndə belə özünü xilas edə bilmirsən. Bunun üçün gərək mənim kimi ağıllı olasan. Əlindəki sazı sizəsinə sıxır oxumağa başlayır:
Tikan verdim, çörək aldım,
Dınqıl sazım, dınqıl sazım.
- Çörək verdim, qoyun aldım,
Dınqıl sazım, dınqıl sazım.
- Qoyunu verdim, gəlin aldım,
Dınqıl sazım, dınqıl sazım.

Gəlini verdim, bir saz aldım,
Dınqıl sazım, dınqıl sazım.

II Aparıcı: Tık-tık xanım, Cik-Cik xanım niyə mübahisə edirsiniz? Axı qonaqlarımız sizə baxır.

Tık-tık xanım: Cik-ciklə mən kimin uşaqların sevimli qəhrəmanı olduğuna qərar verə bilmirik. Bəlkə siz bizə kömək edəsiniz.

I Aparıcı: Sizin hər ikiniz uşaqlar üçün dəyərlisiniz. Uşaqlar sizdən dostluğu, səmimiliyi, sevgini, bacarıqlı, ağıllı olmağı, qoçaqlığı öyrənir. Bu səbəbdən də mübahisə etməyə dəyməz.

II Aparıcı: İndi isə hamınızı oxucularımızın köməyi ilə hazırladığımız tamaşanı sizə təqdim edirik.

(Bu zaman oxucuların hazırladığı səhnəcik ya canlı olaraq, ya da video lent formasında nümayiş olunur. səhnələşdirilmiş kiçik həcmli nağıl kitabxanaçılar və teatr əməkdaşları tərəfindən seçilir və onların nəzarəti altında səhnələşdirilir. nümayişdən sonra aparıcılar səhnəyə daxil olur)

I Aparıcı: Çox təəssüflə bu günkü tədbirimizin də sonuna çatdığımızı qeyd etməliyəm.

II Aparıcı: Sonda Abdulla Şaiq adına Kukla teatrının əməkdaşlarını bir daha Təbrik edir, onlara yeni-yeni uğurlar arzulayıyıq. Sağ olun gələn görüşlərdək.

İstifadə olunmuş saytlar

<http://www.kuklateatri.com>

www.google.az

<http://az.wikipedia.org>

<http://musakademiya.musigi-dunya.az>

Tərtib edən: Xəyalə Xəlilova – F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası elmi metodika şöbəsinin baş kitabxanaçısı

Redaktor: Fizurə Quliyeva – F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının direktoru